

ANALYYSI

Hintojen ja korkojen nousu vei osan kotitalouksista vaikeuksiin

30.1.2026 – Analyysi – Suomen talous

Petri Mäki-Fränti
Vanhempi ekonomisti

Aino Silvo
Vanhempi ekonomisti

Suurimmalla osalla suomalaisista kotitalouksista oli taloudessaan liikkumavaraa sopeutua kuluttajahintojen ja korkojen voimakkaaseen nousuun vuosien 2019 ja 2023 välillä. Yhä useamman pienituloisen tulot eivät kuitenkaan enää yltäneet yleisesti kohtuulliseksi miellettyyn elintasoon. Korkojen nousu kasvatti ylivelkaantuneiksi itsensä kokevien määrää myös keski- ja hyvätuloisten joukossa.

Hintojen ja korkojen nousu jätti loven suomalaisten ostovoimaan

Inflaatio, korkojen nousu ja hidas talouskasvu koettelivat suomalaisia kotitalouksia 2020-luvun ensimmäisinä vuosina. Vaikka inflaatio on saatu jo kuriin ja korotkin ovat

sittemmin laskeneet, ajanjakso jätti suomalaisten kotitalouksien ostovoimaan loven, joka on vasta kuroutumassa umpeen. Siitä huolimatta, että inflaatio on viime vuosina selvästi hidastunut, kuluttajahinnat ovat jääneet aiempaa korkeammalle tasolle. Nollakorkojen aikakin on markkinaodotusten perusteella toistaiseksi ohi.

Hintojen ja korkojen nousu vaikuttaa eri tavoin eri kotitalouksiin riippuen niiden taloudellisesta asemasta ja kulutuksen rakenteesta. Korkomenojen kasvu kohdistuu suoraan ainoastaan velallisiin kotitalouksiin. Toisaalta osalla kotitalouksista on taloudelliseksi puskureiksi säästöjä ja rahoitusvarallisuutta. Kotitaloudet eroavatkin toisistaan merkittävästi iskunkestävyytensä suhteen. Varsinkin pienituloisissa kotitalouksissa muutaman kymmenen euron suuruinen muutos tuloissa tai pakollisissa menoissa voi jättää kotitalouden alle toimeentulominimin.

Osa keski- ja hyvätuloisistakin kotitalouksista voi elää kädestä suuhun, varsinkin jos ne ovat voimakkaasti velkaantuneita. Hyvätuloinen kotitalous voi olla tottunut korkeaan kulutustasoon, jota on vaikea sopeuttaa lyhyellä aikavälillä alaspäin. Kotitalouden iskunkestävyys riippuu myös sen asemasta asuntomarkkinoilla. Varsinkin omistusasujan voi olla vaikeaa vaihtaa pienempään ja halvempaan asuntoon silloin kun asuntomarkkinoiden tilanne on heikko.

Seuraavassa kuvaillaan kotitalouksien taloudellisessa tilanteessa tapahtuneita muutoksia vuodesta 2019 vuoteen 2023 verrattuna pandemiaa edeltäneeseen aikaan. Vertailu perustuu Tilastokeskuksen kotitalouskohtaiseen tulonjakotilastoon (TUJA). Kotitalouden taloudellisen aseman tarkastelu perustuu ensin niiden ns. taloudelliseen liikkumavaraan. Taloudellinen liikkumavara kertoo, kuinka paljon kotitalouksilla on varaa sopeuttaa kulutustaan lyhyellä aikavälillä niin, että ne pystyvät tuloillaan silti ylläpitämään kohtuulliseksi mielletyn vähimmäiselintason. Vähimmäiselintaso määritellään Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisemien kohtuullisen minimin viitebudjettien avulla.^[1]

Rahamääräiset mittarit eivät kuitenkaan aina riitä tavoittamaan kaikkia eroja kotitalouksien tilanteessa. Liikkumavaralaskelmia täydennetään tässä artikkelissa joukolla subjektiivisia indikaattoreita, jotka perustuvat kotitalouksien omiin arvioihin taloudellisesta asemastaan. Subjektiiviset indikaattorit perustuvat Tilastokeskuksen tulo- ja elinolotutkimukseen. Tulo- ja elinolotutkimuksessa kotitalouksia pyydetään arvioimaan taloudellista tilannettaan mm. toimeentulovaikeuksien ja mahdollisen ylivelkaantumisen suhteen.

Suomalaisten kotitalouksien taloudellisen tilanteen muutoksia inflaation kiihtymisen aikana vuosina 2021–2022 ovat aikaisemmin tarkastelleet mm. [Mäki-Fränti ja Silvo \(2023\)](#). Tulosten perusteella yleinen kuluttajahintojen nousu kohdistui hieman voimakkaammin pieni- ja keskituloisiin kuin suurituloisiin. Toisaalta korkomenojen nopean kasvun arvioitiin kohdistuneen voimakkaimmin keski- ja hyvätuloisiin.

Palkankorotukset eivät pysyneet hintojen nousun

1. Kohtuullisen minimin viitebudjettien sisältöä ja laadintaa kuvailevat yksityiskohtaisesti esim. Lehtinen ja Aalto (2018).

vauhdissa

Nimellisesti kotitalouksien kulutusmenot kasvoivat vuosina 2021–2023 selvästi aiempia vuosia nopeammin (kuvio 1). Etenkin vuonna 2021 kulutusmenojen kasvua selitti kulutuskysynnän elpyminen pandemian heikennyttyä vähitellen ja päätyttyä. Vuosina 2022–2023 kulutusmenojen kasvu johtui sen sijaan pääasiassa kuluttajahintojen nopeasta noususta.

Koronapandemian seurausten, Ukrainan sodan ja sitä seuranneen energiakriisin vuoksi kuluttajahinnat nousivat Suomessa vuosina 2019–2023 lähes 15 %. Palkankorotukset eivät riittäneet kompensoimaan kuluttajahintojen nousua, vaan palkansaajien reaaliensiot laskivat näinä vuosina noin 4,5 %.^[2] Koko kotitaloussektorin käytettävissä olevat reaalitulot laskivat samaan aikaan 0,7 %, sillä esimerkiksi sosiaaliuudet kasvoivat vuosina 2022 ja 2023 indeksikorotusten ansiosta. Koska kotitalouksien käytettävissä olevat tulot kasvoivat etenkin vuosina 2021 ja 2022 kulutusmenoja hitaammin, kotitalouksien säästämisaste aleni (kuvio 1). Vuoden 2023 jälkeen reaaliensiot ja kotitalouksien ostovoima ovat jälleen kasvaneet. Tästä huolimatta kotitalouksien kulutusmenojen kasvu on jäänyt vaisuksi.

Inflaation kuriin saattamiseksi Euroopan keskuspankki kiristi rahapolitiikkaansa. Kotitalouksien lainakorot nousivat erityisen nopeasti Suomessa, jossa asuntolainat on tyypillisesti sidottu vaihtuviin euriborkorkoihin. Vielä tammikuussa 2019 asuntolainakannan keskimääräinen vuosikorko oli Suomessa 1,0 %, mutta joulukuussa 2023 se oli noussut 4,1 prosenttiin.

Kuvio 1.

Kotitalouksien kulutusmenot kasvoivat nopeasti etenkin vuosina 2021–2023

2. Reaalisen ansiotasoindeksin vuosikeskiarvon muutos vuosina 2019–2023.

Liikkumavara kertoo kotitalouden sopeutumiskyvystä

Kotitalouksien liikkumavaralaskelmat auttavat arvioimaan karkeasti, paljonko kotitaloudella enimmillään on varaa kestää äkillisiä tulomenetyksiä niin, että se vielä yltää kulutukseen, jonka yleisesti katsotaan vastaavan kohtuullista minimielintasoja Suomessa. Kohtuullinen elintaso on määritelty Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisemien ns. kohtuullisen minimin viitebudjettien avulla. Nämä viitebudjetit ovat kansalais- ja asiantuntija-arvioihin perustuvia laskelmia, jotka kertovat, kuinka paljon erityyppiset kotitaloudet tarvitsevat kuukaudessa tuloja pystyäkseen vielä elämään yhteiskunnan aktiivisina jäseninä Suomessa.^[3] Esimerkiksi vuonna 2023 yksin asuvalle alle 45-vuotiaalle miehelle laskettu kohtuullisen minimin viitebudjetti ennen asumiskuluja oli 775 euroa kuukaudessa, ja kahden aikuisen ja kahden pikkulapsen muodostaman perheen viitebudjetti oli vastaavasti 2 298 euroa kuukaudessa.

Asumismenoja on käsitelty liikkumavaralaskelmissa niiden toteutuneen määrän eikä viitebudjetin mukaisina. Varsinkin omistusasujille voi olla vaikeaa sopeuttaa asumismenojaan (ml. asuntolainojen lyhennykset) nopeasti pienemmiksi, jolloin asumiskustannukset ovat lyhyellä aikavälillä kiinteitä kustannuksia.^[4] Esimerkiksi asuntomarkkinatilanne voi olla heikko suhdannetilanteen vuoksi tai asuntomarkkinoiden rakenteesta johtuvista syistä.

Kotitalouden liikkumavarat on siis laskettu vähentämällä kotitalouksien käytettävissä olevista rahatuloista viitebudjetin mukaiset kulutusmenot ennen asumismenoja, TUJA-aineistojen mukaiset asumismenot ja lainojen lyhennykset. Asumismenoja ovat kotitalouden maksamat asuntolainojen korot, asuntojen vuokrat ja hoito- ym. vastikkeet. Lainojen korot pitävät sisällään myös kotitalouden muiden luottojen kuin asuntolainojen lyhennykset.^[5] Liikkumavaralaskelmat on esitetty kiintein, vuoden 2023 hinnoin, joten ne huomioivat kuluttajahintojen nousun vuosien 2019 ja 2023 välillä.

Valtaosalla kotitalouksista on taloudessaan liikkumavaraa

Kuviossa 2 kotitaloudet on jaettu viiteen ryhmään tarkasteluvuosien käytettävissä olevien tulojen mukaan (pienituloisimmasta suurituloisimpaan) ja vertailtu eroja tuloviidennesten liikkumavaran välillä. Keskimääräinen käytettävissä oleva rahatulo oli vuonna 2023 pienituloisimmassa viidenneksessä noin 18 000 euroa vuodessa ja suurituloisimmassa viidenneksessä noin viisi kertaa suurempi (taulukko 1).

3. Liikkumavaralaskelmissa käytettyjen kohtuullisen minimin viitebudjettien hyödykerakenteet sekä vuodelle 2019 että 2023 perustuvat vuonna 2018 arvioituihin hyödykekoreihin (Lehtinen ja Aalto 2018).

4. Salo (2025) mukaan vuoden 2022 korkojen nousun vaikutukset asuntovelallisten talousvaikeuksiin (financial distress) olivat samanlaiset riippumatta siitä, onnistuivatko nämä ennakoimaan korkojen nousun vai eivät. Tulos viittaa siihen, että asuntolainojen lainanhoitokustannukset ovat kotitalouksille lyhyellä aikavälillä kiinteitä kustannuksia.

5. Opintolainojen korot eivät kuitenkaan olleet mukana, sillä niistä ei ollut saatavissa tilastotietoa tarkasteluvuosilta.

Taulukko 1.

Suurituloisimmassa tuloviidenneksessä kotitalouksien keskimääräiset käytettävissä olevat tulot olivat vuonna 2023 noin viisi kertaa niin suuret kuin pienituloisimmassa viidenneksessä

Tuloviidennes	I	II	III	IV	V
Kotitalouden käytettävissä oleva rahatulo, tuloviidenneksen keskiarvo, euroa vuodessa (2023)	18 186	30 994	42 344	54 576	89 946

Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen Pankin laskelmat.

Pienituloisinta viidenneistä lukuun ottamatta suomalaisilla kotitalouksilla oli henkilökohtaisessa taloudessaan vielä melko runsaasti liikkumavaraa. Vielä toiseksi alimmassakin tuloviidenneksessä mediaanikotitalouden^[6] tulot asumismenojen ja lainojen lyhennysten jälkeen ylittivät viitebudjetin mukaisen kulutuksen vuonna 2023 runsaalla 500 eurolla kotitalouden kulutusyksikköä kohti laskettuna.^[7] Kaikkein suurituloisimmassa tuloviidenneksessä liikkumavaran mediaani oli samaan aikaan noin 2 500 euroa.

Joukosta löytyi silti myös paljon taloudelliselta tilanteeltaan heikkoja kotitalouksia, ja tuloviidenneksien sisälläkin oli liikkumavarassa merkittävää hajontaa. Osalla kotitalouksista liikkumavara oli jopa negatiivinen: vuonna 2019 noin joka kymmenennen kotitalouden tulot eivät asumismenojen ja lainanlyhennysten jälkeen riittäneet viitebudjetin mukaiseen kulutukseen, ja vuonna 2023 vastaava osuus oli jo kaksinkertainen. Liikkumavaraltaan negatiiviset kotitaloudet painoutuivat kahteen pienituloisimpaan viidennekseen. Kaikkein pienituloisimmassa viidenneksessä mediaanikotitalouskaan ei vuonna 2023 enää aivan yltänyt viitebudjetin mukaiseen kulutukseen.

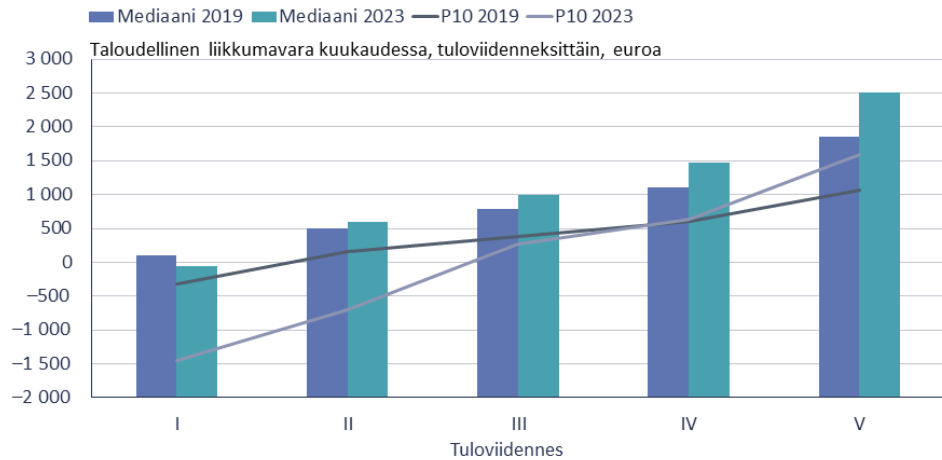
Kaikkein pienituloisimmassa viidenneksessä korostui myös tulonsiirtojen suuri osuus kotitalouksien tuloista. Vuonna 2023 noin 78 prosentilla näistä kotitalouksista vähintään puolet bruttotuloista koostui tulonsiirroista.

6. Kunkin tuloviidenneksen mediaanikotitalous on keskimäinen kotitalous, kun tuloviidenneksen kotitaloudet asetetaan järjestykseen taloudellisen liikkumavaransa suuruuden mukaan.

7. Liikkumavarat on laskettu kotitalouden kulutusyksikköä kohti, jolloin erikokoisia ja -tyyppisiä kotitalouksia voi paremmin vertailla keskenään. Kotitalouden ensimmäinen täysi-ikäinen jäsen edustaa tällöin yhtä kulutusyksikköä, toinen täysi-ikäinen 0,5:tä kulutusyksikköä ja jokainen kotitalouden alaikäinen jäsen 0,3:a kulutusyksikköä. Kuluttajatutkimus julkaisi viitebudjetit vain rajatulle määrälle erityyppisiä perheitä. Niissä TUJA-aineiston kotitalouksissa, joissa perherakenteet eroavat viitebudjettien perherakenteista, viitebudjetit on arvioitu kotitalouden eri-ikäisten jäsenten lukumäärän ja näille laskettujen yksilökohtaisten viitebudjettien perusteella.

Kuvio 2.

Pienituloisimpia lukuun ottamatta liikkumavara kasvoi vuosien 2019 ja 2023 välillä

Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen Pankin laskelmat.

P10 on sen kotitalouden liikkumavara, jonka alapuolella on 10% ja yläpuolella 90% kotitalouksista kyseisessä tuloviidenneksestä. Liikkumavarat on laskettu kulutusyksikköä kohti, vuoden 2023 hinnoin.

© Suomen Pankki, 29.1.2025, 480000/Kuvio2

Hintojen ja korkojen noususta huolimatta mediaanikotitalouden kuukausittainen liikkumavara kasvoi lähes kaikissa tuloryhmissä vuosien 2019 ja 2023 välillä.

Euromääräisesti eniten kasvoi suurituloisimpien liikkumavara. Vaikka suurituloisilla kotitalouksilla on vastuullaan suurimmat asuntolainat ja ne kantoivat euromääräisesti suurimman taakan lainakorkojen noususta, tulojen kasvu vuosien 2019 ja 2023 välillä enemmän kuin kompensoi myös korkomenojen kasvun tässä tuloryhmässä. Heikoimmin kehittyi pienituloisimman viidenneksen liikkumavara, joka entisestään supistui joitakin kymmeniä euroja.

Monen kotitalouden oma kokemus taloudellisesta tilanteestaan heikkeni nopean inflaation aikana

Vaikka kotitalouden tulojen ja kohtuullisen kulutuksen viitebudjetin välillä olisi suuri marginaali, sillä voi silti olla vaikeuksia selvitä jokapäiväisistä todellisista kulutusmenoistaan. Kotitalouksien tulojen ja menojen tasapainoa ei kuitenkaan voida tutkia suoraan vertaamalla kotitalouksien tuloja niiden toteutuneisiin kulutusmenoihin, sillä kotitalouksien kulutusmenoista ei ole tietoa Tilastokeskuksen tulonjakoaineistossa.

Tulonjakoaineisto sisältää kuitenkin joukon muuttujia, jotka perustuvat kotitalouksien omiin arvioihin taloudellisesta tilanteestaan. Niiden avulla tulojen riittävyyttä voidaan tarkastella epäsuorasti. Vuosien 2019 ja 2023 tulonjakoaineistoista valittiin viisi muuttujaa. Ne kertovat hiukan vaihtelevista näkökulmista, miten hyvin kotitalous oli saanut tulonsa katetuksi menoillaan tilastovuoden aikana:

1. Kun otetaan huomioon kotitalouden kaikki tulot, saako kotitalous tavanomaiset menonsa niillä katetuksi?
2. Onko kotitalous ollut tilastovuoden aikana vähintään kerran tilanteessa, jossa ei ole ollut rahaa maksujen ja laskujen maksamiseen määräpäivänä?^[8]
3. Onko kotitalous ollut tilastovuoden aikana tilanteessa, jossa velkojen määrä on

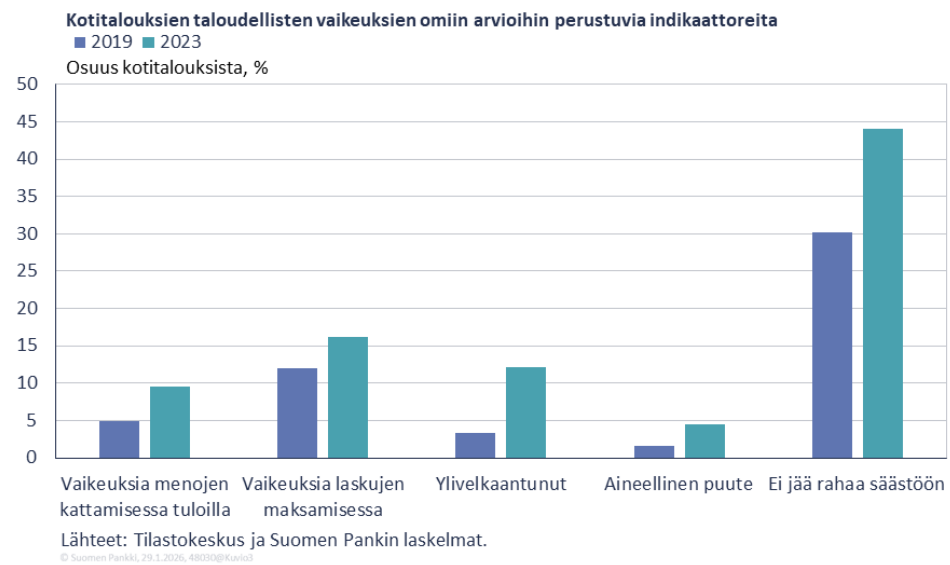
kasvanut yli selviytymisrajan? Tieto on kysytty pelkästään sellaisilta kotitalouksilta, joilla kysyttäessä oli velkaa.

4. **Aineellista puutetta** mitattiin indikaattorilla, joka koostuu useammasta elintaso- tai elämäntapaa kuvaavasta osiosta.^[9]
5. **Jääkö kotitaloudelle yleensä rahaa, jonka voisi säästää, kun otetaan huomioon talouden kaikki tulot ja menot?**

Myös subjektiivisten mittarien perusteella monen kotitalouden taloudellinen tilanne heikentyi selvästi vuosien 2019 ja 2023 välillä. Niiden kotitalouksien osuus, jotka raportoivat taloudellisista vaikeuksista, kasvoi jokaisen viiden indikaattorin osalta (kuvio 3).

Kuvio 3.

Yhä useammalla kotitaloudella vaikeuksia saada rahat riittämään

Kotitalouksien **vaikeudet kattaa jokapäiväiset menonsa tuloillaan** yleistyivät huomattavasti vertailuvuosien välillä. Vielä vuonna 2019 noin 5 prosentilla kaikista kotitalouksista oli ”vaikeuksia” tai ”suuria vaikeuksia” menojensa kattamisessa, kun vuonna 2023 vastaava osuus oli jo lähes 10 %. Runsaat 3 % kotitalouksista kertoi vuonna 2023 suurista vaikeuksista menojensa kattamisessa.

Siinä, missä kysymys 1 kartoittaa kotitalouksien yleistä toimeentuloa vuoden aikana, kysymys 2, eli vaikeudet laskujen maksamisessa, kertoo enemmän tilapäisistä vaikeuksista maksukyvyssä. Sellaisten kotitalouksien määrä, joilla oli vuoden aikana ollut vähintään kerran **vaikeuksia laskujen maksamisessa**, kasvoi noin 11 prosentista runsaaseen 15 prosenttiin.

8. Tarkoitetaan kotitalouden kaikkia menoja (asumismenot, lainat, muut menot).

9. Kotitalous kärsii aineellisesta puutteesta, jos vähintään neljä seuraavista kriteereitä toteutuu: ei varaa 1) autoon, 2) viettää vuosittain viikon loma kodin ulkopuolella, 3) proteiinipitoiseen ateriaan vähintään joka toinen päivä, 4) pitää koti lämpimänä, 5) selviytyä yllättävistä (noin 1 100 euron) menoista tai 6) on vaikeuksia maksaa ajallaan lainojen lyhennyksiä, osamaksuja tai muita maksuja ja laskuja.

Kotitalouden ylivelkaantuneisuudelle on vaikea asettaa objektiivisia kriteerejä, mutta korkojen jyrkkä nousu on lisännyt ainakin subjektiivisia kokemuksia ylivelkaantuneisuudesta. Sellaisia kotitalouksia, jotka **kokevat, että velat ovat kasvaneet yli selviytymisrajan**, oli selvästi aiempaa enemmän. Markkinakorkojen nousun vuoksi kotitalouksien lainanhoitomenot kasvoivat samaan aikaan kun asuntojen hinnat ja muut varallisuusarvot laskivat voimakkaasti. Molemmat tekijät vaikeuttivat velallisten tilannetta. Vielä vuonna 2019 vain noin 3 % niistä kotitalouksista, joilla oli velkaa, arvioi velkojensa määrän ylittäneen selviytymisrajan. Vuonna 2023 tällaisia kotitalouksia oli jo noin 12 % velallisista kotitalouksista. Ylivelkaantuneiksi itsensä mieltävien kotitalouksien määrä siis lähes nelinkertaistui vuodesta 2019.

Selityksiä korkojen nousun merkityksestä koetun ylivelkaantuneisuuden lisääntymiseen tukevat mm. Salon (2025) tulokset. Niiden mukaan suomalaisten asuntovelallisten odotukset taloudellisesta tilanteestaan (financial beliefs) heikkenivät selvästi enemmän kuin muutoin samanlaisien kotitalouksien, kun asuntolainojen korot nousivat vuosina 2022–2023.

Aineellisesta puutteesta kärsivien määrä kaksinkertaistui vertailuajanjakson aikana, mutta jäi silti vielä vuonna 2023 varsin vähäiseksi, alle 5 prosenttiin kotitalouksista (kysymys 4). Käytettävissä olleesta aineistosta ei kuitenkaan ollut mahdollista selvittää, missä kyseisen indikaattorin eri osa-alueista muutokset olivat suurimpia. Samoin niiden kotitalouksien osuus, joille **ei jää lainkaan rahaa säästöön**, kasvoi tarkasteluvuosien aikana selvästi (kysymys 5). Vuonna 2023 noin 44 % kaikista kotitalouksista arvioi, ettei niiltä jää lainkaan rahaa säästöön. Vielä vuonna 2019 vastaava osuus jäi noin 30 prosenttiin.^[10]

Seuraavaksi tarkastellaan tarkemmin eri kotitalouksien taloudellista asemaa niiden tuloryhmän ja ikäluokan sekä kahden subjektiivisen mittarin mukaan: vaikeudet selvitä jokapäiväisistä menoista (kysymys 1) ja koettu ylivelkaantuneisuus (kysymys 3).

Entistä useammalla kotitaloudella vaikeuksia saada rahat riittämään

Vaikeudet selvitä jokapäiväisistä menoista ovat odotetusti sitä yleisempiä, mitä pienituloisempia kotitalouksia tarkastellaan (kuvio 4).^[11] Jo vuonna 2019, ennen hintojen ja korkojen nousupyrähdystä, noin 16 prosentilla pienituloisimman tuloviidenneksen kotitalouksista oli ”vaikeuksia” tai ”suuria vaikeuksia” selvitä jokapäiväisistä menoistaan. Keskimmaisessä tuloviidenneksessä vastaava osuus jäi 5 prosenttiin ja suurituloisimmassa viidenneksessä vain noin 1 prosenttiin.

Vaikeudet menojen kattamisessa yleistyivät vuosina 2019–2023 kaikissa tuloviidenneksissä, mutta tämä näkyi pieni- ja keskituloisten joukossa enemmän kuin

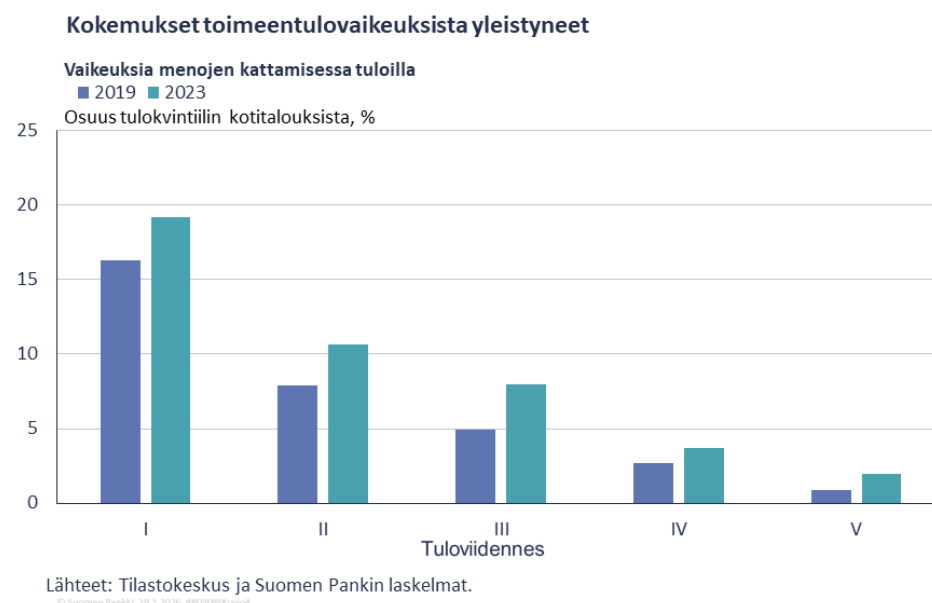
10. Kokonaisuutena kotitaloussektorin säästämisaste oli tarkastelujakson aikana positiivinen, mikä toisaalta johtui koronapandemian rajoittamista mahdollisuuksista kuluttaa ja toisaalta kotitalouksien varautumisesta epävarmaan tilanteeseen. Pandemiavuosien jälkeen kotitaloudet kokonaisuutena vähensivät säästämistä, kun kuluttajahintojen nousu kasvatti kulutusmenoja.

11. ”Vaikeuksia menojen kattamisessa tuloilla” kuvion 2. otsikossa viittaa kotitalouksiin, jotka valitsivat joko vastausvaihtoehdon ”vaikeuksia” tai ”suuria vaikeuksia” kysymykseen menojen kattamisesta tuloilla.

suurituloisimpien keskuudessa. Kolmessa pienituloisimmassa viidenneksessä vaikeuksista kertoneiden osuus kasvoi 3–4 prosenttiyksikköä, mutta kahdessa suurituloisimmassa vain prosenttiyksikön verran. Suhteellisesti kasvu oli suurinta keskimmaisessä tuloviidenneksessä, jossa vaikeudet menojen kattamisessa tuloilla olivat noin puolitoista kertaa yleisempiä vuonna 2023 kuin 2019.

Kahden ylimmän tuloviidenneksen kotitalouksille on odotetusti ollut pienituloisempia helpompaa sopeuttaa kulutusta tulojen mukaiseksi. Suuresta taloudellista liikkumavarasta huolimatta myös ylimmässä tuloviidenneksessä noin 2 prosentilla kotitalouksista oli vuonna 2023 vaikeuksia menojen kattamisessa tuloilla.

Kuvio 4.

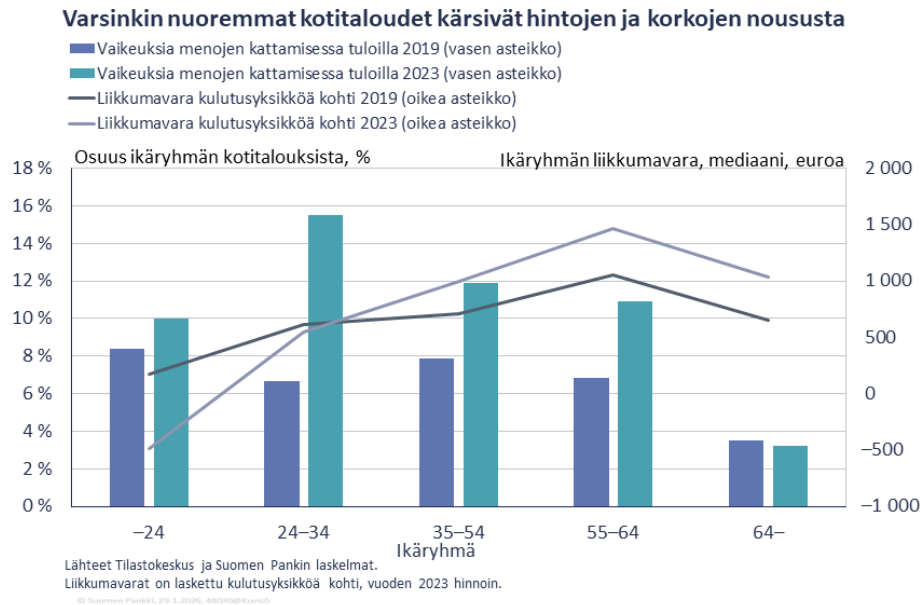

Elinkustannusten nousu on koetellut varsinkin nuoria

Ikäluokittaisen vertailun perusteella eniten vaikeuksia sopeutua elinkustannusten nousuun on ollut 25–34-vuotiaiden ikäluokassa (kuvio 5). Vaikeuksista menojen kattamisesta raportoi tässä ryhmässä vuonna 2023 jo runsaat 15 % kotitalouksista, kun neljä vuotta aikaisemmin osuus jäi noin 7 prosenttiin ikäryhmästä.

Jyrkästi yleistyneitä vaikeuksia menojen kattamisessa on vaikea selittää ikäluokan tulokehityksellä. Vaikka kahden nuorimman ikäryhmän liikkumavara kehittyi vanhempia ikäryhmiä heikommin, ei 25–34-vuotiaiden taloudellinen liikkumavara (ikäryhmän mediaani) kuitenkaan pienentynyt vuosien 2019 ja 2023 välillä, toisin kuin kaikkein nuorimpien eli alle 25-vuotiaiden. Nuorten aikuisten työmarkkinatilanteen heikkeneminenkään ei suoraan selitä havaintoa, sillä työttömyys ei alkanut vielä tarkasteluajanjaksona selvästi kasvaa. Vuosien 2019 ja 2023 välille osui kuitenkin monia taloudellisia kriisejä, jotka lisäsivät yleistä taloudellista epävarmuutta voimakkaasti. Tämä on saattanut vaikuttaa erityisesti nuorten, työelämään siirtymässä olevien ikäluokkien subjektiivisiin arvioihin toimeentulostaan.

Kuvio 5.

Kumpanakin tarkasteluvuonna vaikeudet menojen kattamisessa olivat selvästi harvinaisempia yli 65-vuotiaiden ikäryhmässä kuin millään sitä nuorempien ikäryhmällä (kuvio 5). Yli 64-vuotiailla, samoin kuin 55–64-vuotiailla, myös taloudellinen liikkumavara kehittyi ikäryhmistä parhaiten ja kasvoi kummassakin ikäryhmässä noin 400 euron verran kuukaudessa.

Eläkeikäisten taloudellista resilienssiä, mitattuna sekä liikkumavaralla että omalla kokemuksella, selittävät osaltaan eläkkeisiin tehdyt suuret indeksikorotukset vuosina 2022 ja 2023. Eläkeläisten toimeentulo ei myöskään ole riippuvainen työmarkkinoiden suhdanteista. Lisäksi yli 65-vuotiailla on tyypillisemmin säästöjä kuin suuria velkoja, joten monet näistä kotitalouksista hyötyivät talletuskorkojen noususta, ainakin siltä osin kuin säästöt olivat kiinni talletuksissa. Nopean inflaation vuosina hintojen nousu tosin söi talletusten reaalista arvoa.

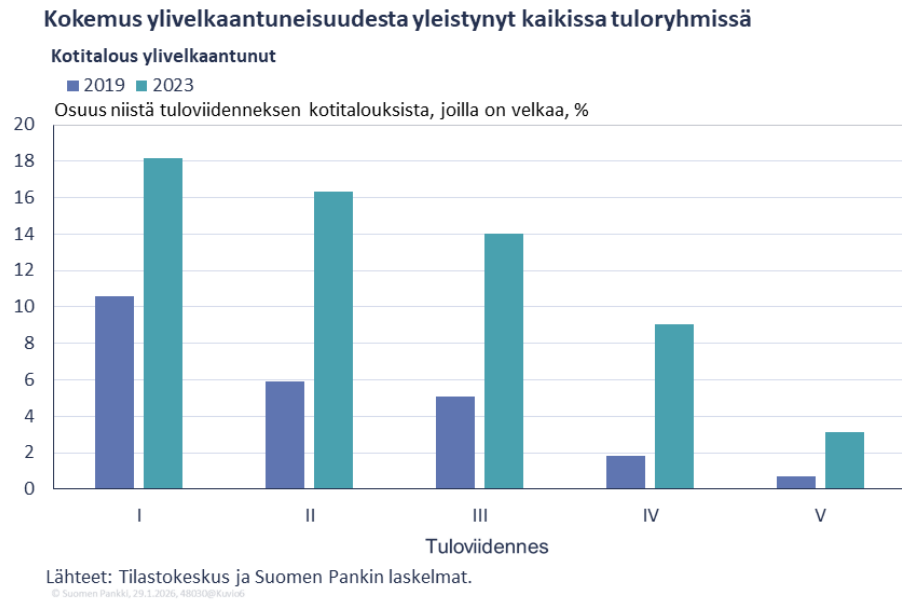
Kotitalouksien ylivelkaantuneisuus: syömävelkaa vai asuntolainaa?

Korkomenojen nousu vuosina 2022–2023 koetteli voimakkaasti varsinkin sellaisia kotitalouksia, joilla oli runsaasti asuntovelkaa. Vuonna 2019 kotitaloudet maksoivat kokonaisuutena korkomenoja 1,6 % suhteessa niiden käytettävissä oleviin tuloihin. Vuonna 2023 osuus oli noussut 4,3 prosenttiin.

Markkinakorkojen nousu kasvatti nopeasti etenkin asuntovelallisten lainanhoitomenoja, sillä valtaosa suomalaisten asuntolainoista on vaihtuvakorkoisia. Perinteisten omaa asuntoa varten otettujen asuntolainojen lisäksi kotitalouksien velkaantumista ja lainanhoitomenoja on kasvattanut taloyhtiölainojen sekä sijoitusasuntoja varten otettujen lainojen kasvu. Toisaalta suurimmat velat ovat tyypillisesti olleet suurituloisimpien ja varakkaimpien kotitalouksien nimissä, ja niillä on usein myös parhaat mahdollisuudet selviytyä korkomenojen kasvusta.

Ylivelkaantuneiksi itsensä kokevien kotitalouksien osuus kasvoi vuosina 2019–2023 selvästi kaikissa tuloviidenneksissä. Eniten ylivelkaantuneina itseään pitäviä oli pienituloisimmassa viidenneksessä (kuvio 6). Vuonna 2023 noin 18 % pienituloisimmista kertoi vaikeuksista selvittää lainakoroista ja -lyhennyksistä. Tämä oli lähes 7 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2019.

Kuvio 6.

Mitä suurituloisempaa tuloviidenneestä tarkastellaan, sitä pienempi osuus kotitalouksista arvioi, että niillä on velkaa yli selviytymisrajan. Kokemus ylivelkaantuneisuudesta on kuitenkin kasvanut selvästi myös keski- ja suurituloisissa vuosien 2019 ja 2023 välillä. Keskimmäisessä tuloviidenneksessä ylivelkaantuneiden osuus lähes kolminkertaistui vuoden 2019 noin 5 prosentista vuoden 2023 noin 14 prosenttiin.

Selvästi vähiten kokemuksia ylivelkaantuneisuudesta oli suurituloisimmassa tuloviidenneksessä, jossa vain noin 3 % kotitalouksista koki itsensä ylivelkaantuneeksi vuonna 2023. Kotitalouksien suurimmat velat ja samalla suurin rasite korkojen noususta ovat keskittyneet suurituloisimpiin kotitalouksiin (ks. esim. Mäki-Fränti ja Silvo 2023). Näiden kotitalouksien taloudelliset puskurit näyttävät kuitenkin yleensä olleen riittävän suuret kasvaneista lainanhoidomenoista selviytymiseen. Suhteellisesti tarkastellen ylivelkaantuneisuus kuitenkin yleistyi huomattavasti myös suurituloisissa. Vielä vuonna 2019 vain alle 1 prosentti suurituloisimman tuloviidenneksen kotitalouksista arvioi velkojensa ylittävän selviytymisrajan.

Ylivelkaantuneisuutta aiheuttavat myös muut luotot kuin asuntolainat

Pienituloisimmassa viidenneksessä vain hiukan yli 35 % kotitalouksista asui omistusasunnossa vuonna 2023, joten suuret asuntolainat ovat näissä kotitalouksissa harvinaisia. Pienituloisten lainoista suhteellisesti suurempi osa onkin muita lainoja kuin asuntolainoja, esimerkiksi kulutusluottoja. Euromääräisesti pienetkin velat voivat

aiheuttaa suuren taakan, jos tulot ovat muutoin pienet. Osalla voimakkaasti velkaantuneista pienituloisista oli kuitenkin myös euromääräisesti melko suuria lainoja.^[12]

Myös vertailu suoraan asumismuodon mukaan kertoo, että suurin syy ylivelkaantuneisuuden kokemiselle eivät ole ylisuuret asuntolainat. Sekä vuonna 2019 että 2023 ylivelkaantuneiksi itsensä kokevia löytyi selvästi enemmän vuokralla asujista kuin omistusasujista. Vuonna 2019 vain 2 % omistusasujista, mutta 8 % vuokralla asujista kertoi olevansa ylivelkaantunut. Vuonna 2023 ylivelkaantuneiden osuudet olivat kasvaneet omistusasujilla vajaaseen 8 prosenttiin ja vuokralla asujilla noin 18 prosenttiin.

Monella ylivelkaantuneellakin vielä paljon liikkumavaraa

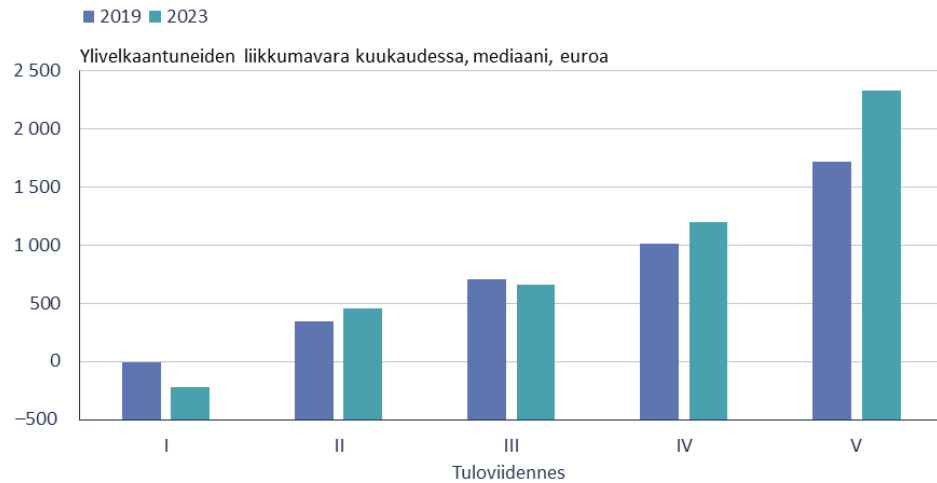
Liikkumavaralaskelmien perusteella useimmilla ylivelkaantuneina itseään pitävillä kotitalouksilla oli vielä varaa viitebudjetin mukaiseen kulutukseen (kuvio 7). Pienituloisinta viidennestä lukuun ottamatta ylivelkaantuneiden kotitalouksien taloudellinen liikkumavara jopa kasvoi. Suurituloisimmassa viidenneksessä ylivelkaantuneidenkin kotitalouksien liikkumavara (mediaani) oli vuonna 2023 noin 2 300 euroa kuukaudessa kulutusyksikköä kohti. Näissä kotitalouksissa subjektiivinen kokemus ylivelkaantuneisuudesta selittyy osaltaan pienituloisempia kalliimmilla kulutustottumuksilla, joita voi olla vaikeaa sopeuttaa nopeasti halvemmiksi.

Keskimmäisessä tuloviidenneksessä ylivelkaantuneiden liikkumavaran mediaani jäi noin 600 euroon kuukaudessa. Selvästi muita heikommassa asemassa olivat kuitenkin itsensä ylivelkaantuneeksi kokevien pienituloisin viidennes, jossa liikkumavaran mediaani supistui vertailuvuosina nolasta hiukan negatiiviseksi.

12. Esim. Mäki-Fräntin (2019) mukaan pienituloisistakin löytyy melko paljon tuloihinsa nähden voimakkaasti velkaantuneita kotitalouksia.

Kuvio 7.

Useimmilla ylivelkaantuneilla on taloudessaan vielä liikkumavaraa

Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen pankin laskelmat.

Liikkumavarat on laskettu kulutusyksikköä kohti, vuoden 2023 hinnoin.

© Suomen Pankki, 29.1.2026, 480308@Kuvio7

Johtopäätökset

Kuluttajahintojen ja lainakorkojen nousu 2020-luvun alkupuoliskolla teki kotitalouksien ostovoimaan loven, joka on vasta nyt kuroutumassa umpeen. Valtaosalla suomalaisista kotitalouksista oli taloudessaan silti kohtuullisesti liikkumavaraa vastata kuluttajahintojen ja korkojen ripeään nousuun. Näin ainakin oli, jos kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja verrataan asiantuntijoiden ja kansalaisten yhdessä arvioimaan kohtuullisen elintason aineellisiin minimivaatimuksiin. Kotitalouksien iskunkestävyydessä on kuitenkin suuria eroja. Sellaisten kotitalouksien määrä, jotka eivät enää yltäneet kohtuullisen kulutuksen minimitasoon, kasvoi selvästi varsinkin pienituloisten joukossa.

Myös kohtuullisenhyvätuloisillakin kotitalouksilla saattaa olla vaikeuksia saada rahat riittämään. Puhtaasti subjektiiviset kokemukset taloudellisista vaikeuksista yleistyivät vuosien 2019 ja 2023 välillä myös keski- ja hyvätuloisten ryhmässä siitäkin huolimatta, että liikkumavaralaskelmien perusteella tällä ryhmällä oli taloudessaan paljon taloudellista liikkumavaraa. Keskituloisilla yleistyivät varsinkin kokemukset ylivelkaantuneisuudesta. Asuntomarkkinoiden heikon tilanteen takia omistusasujien onkin ollut tavallista vaikeampaa sopeuttaa kasvaneita lainanhoitomenojaan halvempaan asuntoon vaihtamalla.

Hintojen ja korkojen nousu näyttää olleen myös sukupolvikysymys. Ikäluokittain tarkasteltuna kokemukset toimeentulovaikeuksista yleistyivät enemmän nuorilla kuin ikääntyneillä.

Lähteet

Lehtinen, A.-R. – Aalto, K. (2018) MITÄ ELÄMINEN MAKSAA? Kohtuullisen minimin viitebudjettien päivitys vuodelle 2018. Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja 101/

2018, Helsingin yliopisto 2018.

Lehtinen, A.-R. (2023) [Viitebudjettien hintapäivitys 2023](#). Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja, Helsingin yliopisto 2023.

Mäki-Fränti, P. (2021) [Voimakkaasti velkaantuneiden taloudellinen tilanne vaihtelee Suomessa](#). Euro & talous 25.11.2021.

Mäki-Fränti, P. – Silvo, A. (2023) [Säästöt auttavat kotitalouksia selviämään korkojen noususta](#). Euro & talous 20.6.2023.

Salo, J. (2025) Learning About the Macroeconomy Through Mortgages: Evidence from a Natural Experiment. Julkaisussa Essays on Beliefs, Incentives, and Financial Behavior. Dissertationes Universitatis Helsingiensis 459/2025, Helsinki 2025.

Avainsanat

[koro](#)t, [hinnat](#), [velkaantuminen](#), [kotitaloudet](#)